

“Новая шчырасць” Валянціны Ляховіч

Ге А. С.

Установа культуры “Музей Марка Шагала ў Віцебску”, Віцебск

У артыкуле разглядаецца творчасць віцебскай мастачкі Валянціны Ляховіч, якую складана ўключыць у нейкія пэўныя рамкі мастацкіх напрамкаў ці стыляў. Выпускніца віцебскага мастацка-графічнага факультэта, В. Ляховіч зрабіла значны ўнёсак у віцебскую акварэль, але не абмежавалася гэтым і актывізавала сваю творчасць у самых разнастайных кірунках. Сёння Валянціна Ляховіч працуе ў розных відах мастацтва: жывапіс, аб’ект, інсталяцыя. Яна спалучае ў сваёй творчасці фігуратыўнасць і абстракцыю, вытанчаны каларыт і брутальнасць трэш-скульптуры; яе прасторавае мысленне праяўляецца як у працы па стварэнні аб’ектаў, так і ў валоданні мастацтвам экспазіцыі. Педагагічная дзейнасць В. Ляховіч на віцебскім мастацка-графічным факультэце і ў мастацкай школе таксама з’яўляецца неад’емнай часткай творчага шляху мастачкі. У артыкуле выдзяляюцца асноўныя тэндэнцыі творчай дзейнасці В. Ляховіч, якія разглядаюцца ў рэчышчы постмадэрнізму і метамадэрнізму.

Ключавыя словы: беларускае мастацтва, сучаснае мастацтва, акварэль, калаж, аб’ект, смеццевая культура, экспазіцыя, віцебскі мастацка-графічны факультэт, выкладанне мастацтва.

(Искусство и культура. – 2019. – № 3(35). – С. 48–53)

“New Sincerity” of Valentina Liakhovich

Ge A. S.

Cultural Establishment “Marc Chagall Museum in Vitebsk”, Vitebsk

The creative activity of Vitebsk artist Valentina Liakhovich, which is difficult to include into some definite frames of artistic trends or styles, is considered in the article. A Vitebsk Art Faculty graduate V. Liakhovich made a considerable contribution into Vitebsk watercolors but did not limit herself with it and was creatively active in very different directions. Today Valentina Liakhovich works in different art trends: painting, object, installation. She combines figuration and abstraction in her art, exquisite color compositions and brutal thrash sculptures; her spatial way of thinking manifests itself in the creation of objects, and in the mastery of art exhibition design. V. Liakhovich’s educational activity in Vitebsk Art Faculty in the Children’s Art School is also an integral part of the creative path of the artist. The article highlights the main tendencies of V. Liakhovich’s art and considers them in the mainstream of postmodernism and metamodernism.

Key words: Belarusian art, contemporary art, watercolors, collage, object, trash culture, exhibition, Vitebsk Art Faculty, art teaching.

(Art and Cultur. – 2019. – № 3(35). – P. 48–53)

Творчасць віцебскай мастачкі Валянціны Антонаўны Ляховіч складана ўключыць у нейкія пэўныя рамкі мастацкіх напрамкаў ці стыляў. Выпускніца віцебскага мастацка-графічнага факультэта, В. Ляховіч зрабіла значны ўнёсак у віцебскую акварэль; на пачатку свайго творчага шляху сама мастачка адзначае класічны і эксперыментальны кірунак і ў акварэлі, якія склаліся пад уплывам выкладчыкаў І. Сталярова і Ф. Гумена [1]. Пры гэтым, тут жа В. Ляховіч адзначае, што мастак не фарміруецца ў выніку атрымання адукацыі, але ў выніку персанальнага мастацкага і асобнага вопыту. Рознастароннасць асобы мастачкі, яе імкненне да фармальнага эксперыменту і любоў да матэрыялу,

паглыбленне ведаў і персанальнае асэнсаванне гісторыі і сучаснага стану культуры і мастацтва абумовілі шырокае поле творчай дзейнасці Валянціны Ляховіч у розных відах і напрамках мастацтва.

Мэта артыкула – прааналізаваць асноўныя тэндэнцыі творчай дзейнасці В. А. Ляховіч.

Жывапіс. Камбінаваныя тэхнікі і эстэтыка палімпсесту. “Быў час, калі я адмовілася ад эксперыменту і занялася натуралістычным жывапісам. Але ён не мог адказаць на пытанні, якія ўсталі перада мной, і, у рэшце рэшт, ператварыўся ў ворага, з якім я змагалася доўгія гады” [1]. В. Ляховіч прайшла ў жывапісе паступовы шлях ад традыцыйнай фігуратыўнасці да трансфармацыі формаў

Адрас для карэспандэнцыі: e-mail: lenasania@yahoo.fr – А. С. Ге

і пашырэння семантыкі вобразаў. Яна прыгадвае карціну “Кветкі зімой” як пэўную вежу, што пазначыла пераход да фармальнай свабоды ў жывапісе. Стылізаваныя выявы кветак, што запоўнілі ўсю паверхню кампазіцыі, уключаючы твар жанчыны, з’явіліся візуальным знакам змен у пабудове прасторы палатна, да якіх мастачка набліжалася. Гэты крок падрыхтавалі ўласныя разважанні пра тое, што яна хоча здзейсніць у жывапісе, цікавасць розных напрамкаў мастацтва, а ўмацавала рашучасць мастачкі гутарка з мастаком А. Кузняцовым, творчасць якога ў той час таксама накіроўвалася ў бок беспрадметнасці.

М. Цыбульскі ў канцэпцыі да экспазіцыі Валянціны Ляховіч “Кола жыцця” ў Віцебскім абласным мастацкім музеі адзначае: “Пачынаючы некалі як прыхільніца рэалістычных традыцый, В. Ляховіч у сярэдзіне 1980-х змяніла ў сваёй творчасці суадносіны паміж рэальнасцю і асацыятыўна-вобразнай абстракцыяй: мастачка пазбавілася сюжэтных кантэкстаў і пачала напаўняць вобразы філасофскім сэнсам” [2]. В. Ляховіч працягвае працаваць як у абстрактным, так і ў фігуратыўным жывапісе. Фігуратыўнасць на яе карцінах сапраўды дэканструяваная, часта фрагментаваная, з галоўным намерам вярнуцца да сутнасці малюнка і саміх формаў, амаль шукаючы мінімальную структуру.

Адной з важнейшых тэндэнцый у жывапісе Валянціны Ляховіч бачыцца яе імкненне да стварэння аўтарскай тэхнікі, якая дае падчас непрадказальнага візуальнага выніку, камбінаванне розных тэхнік у працы над стварэннем паверхні нахталт палімпсесту.

Палімпсестны характар жывапісу В. Ляховіч упершыню адзначыла мастацтвазнаўца Людміла Вакар. Палімпсест можа служыць метафарай сучаснай або, больш дакладна, постсучаснай культуры ў цэлым і візуальных мастацтваў у прыватнасці. Яму можна прыпадобніць тыпова постмадэрнісцкую канстатацыю свядомай цытатнасці, асуджанасці на бясконцае прысваенне нечага, што ўжо мела месца ў мінулым, без чаго не здзяйсняецца ніякі сённяшні мастацкі вопыт.

Палімпсест Ляховіч спараджае эффект прасвечвання, праступання розных слаёў працы; аднаразовае мігценне дробных дэталей, сцёртых сімвалаў і іншых знакаў на маляўнічай паверхні, якая тым самым выяўляе сваю шматпластовасць – тут любыя новыя знакі абавязкова ўключаюцца ў агульнае вязьмо; гэта гульня незлічонага напластаванняў, а таксама абрываў, адслаенняў, выцвітаньня, сцірання, старэння, запальвання новых колераў. Па словах

Л. Вакар, метады працы з акварэллю Валянціны Ляховіч нагадвае стварэнне фрэскі, і ў той жа час захоўвае адчуванне самаадвольнасці і непасрэднасці выяўлення матэрыялу, характэрнае для вадзянога жывапісу. Гэтак жа, як і для фрэскі, яна рыхтуе кардоны, дзе старанна прадумвае кампазіцыю, якую затым можа выкарыстоўваць шмат разоў. У перакладах яе на новы аркуш малюнак пакрываецца фарбамі, змываецца і запаўняецца зноў да таго часу, пакуль не ўтворыцца патрэбны эфект. У выніку ўзнікаюць серыі работ, дзе аўтарка дэманструе бясконцае мноства рашэнняў, нястомна вар’іруючы матыў аж да яго поўнага абстрагавання або трансфармацыі ў новыя пластычныя формы. Разам яны прадстаўляюць зборны «палімпсест-вобраз» [3].

У большай ці меншай ступені палімпсестны характар уласцівы многім працам мастачкі, аднак вызначальным ён становіцца ў працах “Прамаці”, “І юнацтва ружовы колер...”, “Аўтапартрэт”, “Рух дагары”, “Прывідны стан”, “Горад”, “Прысвячэнне Феафану Грэку”, “Скрыжалі”, “Дом”, “Шум часу”. У адных карцінах ён спараджае асаблівую эстэтыку паверхні, у іншых – нараджае дынаміку, а ў асноўным, як можна ўявіць, выдае таямніцу асаблівых адносін аўтара з часам. Паверхня названых вышэй прац – гэта плоскасць, якая паўстае як раслаіўшаяся, неаднародная прастора, як шум шматлікіх карцін, што змешчаны на сінхронна аглядальнай плоскасці аркуша, з якой можна параўнаць усю прастору-час культуры ў працэсе яе засваення і асваення глядачом. Самае цікавае, што ў напластаваннях падрабязнасцей праступаюць прыкметы палімпсесту на ўзроўні найбольш глыбінным – на ўзроўні светаадчування мастачкі. Гэта адчуваецца ў спосабе каардынавання ўзгадвання і забыцця згодна з метадам маніпуляцыі слядамі, аскепкамі гістарычнага мінулага і наступствамі прыватнага ўнутранага і мастацкага вопыту. Гэта праступае ў мігценні цытат сусветнай культурнай спадчыны, твораў сучасных мастакоў, у аўтацытаванні ўласных твораў і міфалогіі, у разгортванні цыклаў-серый. І ў гэтай прасторы вырастаюць дэталі і архетыпы, якім ужо незлічона колькасць гадоў, і якім жыць у наступных стагоддзях, як бясконца кранальным тварам святых, што глядзяць скрозь старую і вытанчаную тканіну часу (“Прысвячэнне Феафану Грэку”, “Вытокі”, “Прамаці”).

Шматлікія творы В. Ляховіч камбінуюць жывапіс і калаж. Асобнае месца сярод іх займае праца “Дзень даўжынёй у жыццё”. Выкананая на паперы, умацаваная на тканіне,

яна спалучае жывапіс, калаж і выкарыстанне свабоднай прасторы. Пра калажы В. Ляховіч неабходна адзначыць, што яна ўжывае жывапіс на кожным фрагменце, такім чынам апраўдваючы кожны фрагмент іншага мастэрыялу як з пункту гледжання кампазіцыі, так і паводле колеру (“Дзень даўжынёй у жыццё”, “Рух дагары”, “Іспанія”, “Прысвячэнне Феафану Грэку”, “Прысвячэнне бацькам”, “Аўтапартрэт”, “Дом на мяжы галактыкі № 1”, з серыі “Скульптуры А. Слепава на Марсе мараць пра Зямлю” і інш.). У “Дні даўжынёй ў жыццё” элементамі калажу з’яўляюцца фрагменты фотаздымкаў, зробленых мастачкай, якія паказваюць яе ўласныя скульптуры (падвойныя аўтацытаты).

Прасторавыя працы. Аб’ёмныя працы Валянціны Ляховіч сумяшчаюць уласціваці скульптуры (пошукі пластычнай формы), асамбляжу (збор адзінага цэлага з аб’ёмных прадметаў з дапаўненнем разнастайнымі матэрыяламі і жывапісам), канцэптэуальнага аб’екту “трэш-культуры” (смецце, упакоўкі ў якасці матэрыялаў, кола тэм, засяроджанае на экалагічных, сацыяльных праблемах, тэматыцы часовасці). Гэта “Вечная праблема”, “Час, які ідзе назад”, “Слуп пра тварэнне бяссонных начэй”, “Манекены на сметніку”, “Пясочны гадзіннік”, “У рысы”, “Неба на зямлі і конь” і інш.

Гэтыя кампазіцыі як нельга лепш адлюстроўваюць наш час, гэтак званае “грамадства спажывання”, калі жыццё паняццяў, поглядаў, вызначаных формаў эстэтыкі кароткае, таксама як жыццё рэчаў, чый шлях ад вытворчасці да сметніка становіцца ўсё карацейшым. У той жа час, у такім стане культуры што заўгодна можа быць раптоўна вынята са сметніку і абвешчана прыгожым, патрэбным і актуальным. Валянціна Ляховіч выкарыстоўвае пры стварэнні работ прадметы і іх фрагменты, знойдзеныя на сметніку, а таксама выратаваныя ёю ад звалкі ў дамах людзей. Гэтыя прадметы прадстаўляюць фрагменты чыхсьці жыццяў і ўліваюць частку слабейчай энергетыкі сваёй мінулай “патрэбнасці” ў магутную энергетыку мастацкіх аб’ектаў. Згодна з В. Ляховіч: “...для цябе гэта ўжо не сметнік, не звалка, а збор астаўленых, амаль што жывых вобразаў”.

Брутальнасць металічных, пластыкавых, шклянных аб’ектаў, “імплантаваных у цела” працы, выкарыстанне пенапласту, старых дошак не родзіць у гледача агіды з-за каларыстычнага майстэрства мастачкі. Нават аб’ёмныя скульптуры, амаль цалкам створаныя са смецця, В. Ляховіч выкарыстоўвае як маляўнічыя паверхні, ствараючы і вырашаючы

дысанансы фарбамі, як кампазітар гукам. “А я, паміж тым, працую з формай. І адкрываю для сябе, што гэтыя прадметы-дзядкі з’яўляюцца выдатным формаўтваральным матэрыялам. Кожная група прадметаў, сабраных разам адзіным зместам, сэнсам, патрабуе ад мастака праявіць выдатную фантазію, ставіць перад ім задачы даволі складаныя, каб выканаць іх, ты павінна рабіць адкрыцці, хоць бы на ўзроўні «рoвара». І як бывае цяжка... Бывае, жыць ці не жыць працы вырашае ўсяго толькі замена адной фактуры на другую... Акрамя таго, я стараюся не проста сабраць прадметы да кучы, а знайсці пластычны змест і тым самым праявіць сябе як мастачка”.

Прасторавыя аб’екты В. Ляховіч – сінтэз канцэпцыі, скульптурнай пластыкі і жывапісу. У некаторых акцэнт ставіцца на пластыку ў спалучэнні з жывапісам (серыя “Твары”, “Жаночы торс”, “Апора”, “Той, хто ідзе”), іншыя больш выяўляюць якасці асамбляжу і ўласціваці смеццевага матэрыялу, якія дапамагаюць выражэнню ідэі (“У рысы”, “Поўны мужчына”, “Кола”, “Трансфармацыя куба”). “Нярэдка сваёй вольнай стылістыкай і архітэктонікай яны нагадваюць творы абстрактнага экспрэсіянізму. І, разам з тым, аб’екты мастачкі гэта не толькі ўвасабленне эмацыянальна-пачуццёвага пласта яе глыбока індывідуалізаванага светапогляду, але актуалізаваная Валянцінай Ляховіч канвертацыя ўжо аднойчы знойдзеных форм і сэнсаў у новыя прасторавыя структуры”, – піша М. Л. Цыбульскі ў куратарскім тэксце да праекту В. Ляховіч “Кола жыцця” [3].

Праекты, творчасць па стварэнні экспазіцыі. У бягучым дзесяцігоддзі Валянціна Ляховіч засяроджвае сваю ўвагу не толькі на стварэнні асобных прац, а асабліва на стварэнні праектаў, дзе галоўным сродкам мастацкага выказвання з’яўляецца экспазіцыя цалкам, асобныя працы ў якой можна ўспрымаць як асобныя фарбы і кампазіцыйныя дэталі. У пабудове экспазіцыі праектаў мастачка выкарыстоўвае розныя прыёмы, заклікаючы гледачоў да творчага прачытання, у рамках “партыцыпатыўнай культуры”. Ахарактарызуем найбуйнейшыя з апошніх праектаў.

“Кола жыцця” (2015) – персанальны праект, які складаўся з двух экспазіцый: выставы жывапісу і аб’ектаў у Віцебскім мастацкім музеі і экспазіцыі ў Арт-прасторы “Талстога, 7” – філіяле Віцебскага цэнтра сучаснага мастацтва. У Арт-прасторы мастакам прадастаўляецца памяшканне для доўгатэрміновай выставы ці арганізацыі іншай арт-падзеі; мастак вольны змяняць памяшканне, прыстасоўваючы яго

для прэзентацыі сваёй творчай ідэі. Валянціна Ляховіч стала адным з першых рэзідэнтаў “Талстога, 7”, так як яе падыходы да працы з прасторай як нельга лепш адпавядаюць канцэпцыі гэтай новай на той час арт-пляцоўкі. Зменьваючы сцены, вокны, столь залы з дапамогай фарбаў, лакаў, калажу, фотаздымкаў, аўтар стварыла тут суцэльную мастацкую тканіну, дзе размешчаныя карціны і аб’екты з’яўляюцца як самастойнымі дзеючымі асобамі, так і часткамі кампазіцыі, грандыёзнага пазла, які састаўляе асобны свет.

Пры гэтым больш традыцыйна вырашаная экспазіцыя ў Мастацкім музеі не выпадала з адзінай мастацкай прасторы, бо самі працы В. Ляховіч маюць узнёслы рытм нейкага ўніверсуму. Гэты вобраз ствараецца ў выніку сінтэзу рацыянальна-геаметрычнага пачатку і актыўнага жывапісу з арнаментамі вадзяных змываў, якія надаюць выяве нерукатворны характар. Такая беспрадметная прастора часам не мае патрэбы ў дадатковай вобразнасці. А часта яна запаўняецца фігуратыўнымі формамі абсалютна рознай семантыкі, аднак яе звышрэальны характар пераважае. Сакральныя вобразы (“Пра маці”, “Вечная ісціна”, “Ахвяра”), вобразы людзей, іх твары, іх рух, узаемаадносінны (“Той, хто побач”, “Кінатэатр майго дзяцінства”, “Манекены на сметніку”, “Рух часу”, “Тыя, хто ідуць”), прыроды, горада (“Вясна”, “Вецер, што раздзімае агонь”, “Буслы прыляцелі”); тэмы, адлюстраваныя ў карцінах – гэта і ёсць сапраўднае жыццё, убачанае, пачутае, але часцей за ўсё адгаданае, сканструяванае, якое ўзнікае ў лабірынтах памяці, бесперапынна змяняецца і самааднаўляецца ў кожны момант часу.

Так, унутранае і вонкавае, дух і космас, асабістае і звышасабістае, глыбіня і паверхня супадаюць. Вобраз або след правобразархетыпа патрабуе распазнання і дакладнай праявы, матэрыялізуецца рытмам жывапісу, свабоднай, жыццядаўчай стыхіяй. Свабода тут – гэта і фармальнае свабоднае жывапісу, і вызваленне ад дыктату маналога (у тым ліку аўтарскага), аднабаковага руху; гэта магчымасць спантаннага зрухаў мыслення ў працэсе перапісвання, розных інтэрпрэтацый аднойчы ўвасобленай тэмы з выкарыстаннем іншых тэхнік (“Апора”, “Лёс сляпы”, “Апосталы” і інш.) Працуючы з фотаздымкамі сваіх жывапісных работ і аб’ектаў, В. Ляховіч археалагізуе візуальную тканіну, спалучаючы жывапіснасць з калажнымі насласамі і надасабістымі сведчаннямі фота. Такага роду дыялог, разгорнуты ў экспазіцыі, менавіта становіцца магчымым за кошт цытат і аўтацытат; якія з’яўляюцца важным сродкам сувязі работ у адзінае цэлае,

служачы асновай пабудовы логікі прасторы мастачкі. Шматфункцыянальнае выкарыстанне цытат спрыяе значнаму пашырэнню і ўскладненню семантыкі экспазіцыі, створанай В. Ляховіч ў Арт-прасторы. Тэмы дыялогу – велічная бесперапыннасць светабудовы і кранальныя падрабязнасці штодзённасці, крэатыўная моц разумення і пачуццяў, разнастайнасць і формаўтваральная функцыя сімвалаў (рыба, трохкутнік, крыж, дом, вада, яблык, расліна...), актуальныя праблемы (“Трывожны час”, “Іржа”), плынь часу, памяць пра рэальных людзей (“Тата, мама і мне тры гады”, “Руды мастак”) і памяць як абсалютная катэгорыя. Нядаўняе і вельмі даўняе мінулае злучаюцца тут на актыўнай, але і захоўваючай у сабе цішыню і маўчанне пазачасавасці, паверхні карцін і аб’ектаў, паверхні са складанай тэкстурай, пакрытай карой фарбаў, паперы – энергіяй спрэсаванай матэрыі.

Так, экспазіцыя ўяўляецца нейкім пейзажам, месцам рассялення памяці і месцам тварэння будучага, дзе дзейнічае бесперапынная жаночая вітальнасць. Пабудова экспазіцыі з выкарыстаннем прасторавых аб’ектаў і плоскасных рашэнняў вядзе глядача па своеасабліваму маршруце ў гэтым пейзажы да пошуку ўласных творчых адкрыццяў.

Праект Валянціны Ляховіч “Зваротная сувязь” (2017) быў задуманы як калектыўнае дзеянне, дзе людзі, якія аказваюць нейкую дапамогу, у тым ліку і глядачы, якія прыйшлі на адкрыццё выставы, прыраўноўваліся да ўдзельнікаў праекта. Стаўленне да паняцця аўтарства, да стварэння і ўспрымання твораў мастацтва было сфармулявана мастачкай у рэчышчы постмадэрнісцкай тэндэнцыі, згодна з якой любое выказванне можа быць пачута і па-рознаму зразумета падчас яго далейшай інтэрпрэтацыі праз выпадковасці прачытання і ўспрымання глядачом. Вобраз думкі, рэакцыя ці яе адсутнасць з боку “іншага” адначасова і непрадказальныя, і цалкам наперад заддзены, запраграмаваны сукупнасцю назапашанага культурай зводу тэкстаў. У адпаведнасці з гэтай канцэпцыяй, кожны меў права ўнесці сваё імя ў спіс суаўтараў.

Экспазіцыя была арганізавана згодна з прынцыпам “Прастора і экспануемы твор мастацтва – адзінае цэлае” ў рамках рэалізацыі гульнявых канцэпцый экспанавання; тут гэтыя два паняцці знаходзяцца ва ўзаемадапаўняльных адносінах і раўнапраўныя ў частцы сваёй ролі ў выставачным праекце як семантычна, так і структурна. Для гэтай мэты прастора выставачнай залы была зменена з дапамогай працягнутай у зменлівых кірунках паперы, што візуальна

выглядала як дынамічны элемент, і адначасова стварала патрэбнае поле для адлюстравання святла і ценяў ад мастацкіх аб'ектаў, забяспечаных лямпамі звычайнага і чырвонага святла. Святло, згодна з В. Ляховіч, з'явілася немалаважным экспазіцыйным сродкам, які трансфармуе прастору, а таксама стварае неабходную атмасферу для адлюстравання асноўнай тэмы – суіснавання раю і пекла.

Скрозь усю гісторыю культуры праходзіць інтэрпрэтацыя светабудовы і жыцця як серыі дзеянняў супрацьлеглых сіл. Гэтыя дзве асноўныя дамінуючыя сілы характарызуюцца часцей за ўсё як дабро і зло, якія прыраўноўваюцца да раю і пекла. Адною з самых распаўсюджаных з'яўляецца тэорыя пра тое, што любая сістэма ці думка, якая спрабавала ігнараваць палову такой дыхатаміі, была асуджаная на правал, таму што абодва элементы неабходныя для таго, каб прызнаць складаны характар чалавечага вопыту. Тэме гэтага дуалізму быў прысвечаны цэнтральны аб'ект экспазіцыі, дзе рай і пекла размешчаны ў непасрэднай блізкасці адзін ад аднаго па баках мудрагелістай далікатнай вежы. Насычанае чырвонае святло пякельнага агню льецца праз адтуліны ў выявах, якія цытуюць босхаўскія вобразы. Яркім белым святлом пазначана вобласць пражывання боства, цэнтр якога абсалютна кананічны ўсюды. Вобраз раю адначасова ідылічны і іранічны: Адам і Ева пражываюць у ім у асяроддзі мноства сімпатычных дробязей, размешчаных у выглядзе калекцый, што нагадвае пра выказванні Эрыха Фрома: “Я думаю, калі вы спытаеце людзей, што такое рай, і калі яны будуць шчырымі, то яны скажуць, што гэта свайго роду вялікі супермаркет...”.

Плоскасныя працы, кожная з якіх пасвойму закранае тэму раю або пекла, таксама з'яўляліся хутчэй аб'ектамі, якія ўзаемадзейнічаюць з гледачом і прасторай, чым традыцыйнымі карцінамі.

Праца “Песня бетонных плит” – прыклад таго, як В. Ляховіч часта спалучае фігуратыўнасць і абстракцыю ў розных серыях, а таксама на адным палатне. Ніжняя частка працы будзецца на цёмным каларыце, якому надае яшчэ больш змроку і трывожнасці пульсаванне розных адценняў чырвонага і сіняга. З яе праступаюць антрапаморфныя вобразы горада, якія займаюць цэнтр і верхнюю частку карціны, выкананую ў светлых, амаль лагодных танах. Аўтар тут як бы паказвае на перцэпцыйны вопыт кожнага, хто адчувае негатыўныя пачуцці ад варожасці і агрэсіі ўрбаністычнага асяроддзя; тым не менш, сілавая лінія, пацёртасці, плямы і пласты фарбы адмяняюць гэткую

прымітыўную інтэрпрэтацыю як аптычную ілюзію. Такім чынам, мастак патурае жаданню гледача знайсці “значэнне” кожнага прадмета мастацтва, і адначасова заахвочвае простую практыку візуальнага задавальнення, якое атрымліваецца шляхам вывучэння мастацкіх формаў дзеля іх саміх.

У працы “Добры дзень” вялікую ролю адыгрывае белы колер; адценні сіняга і ружовага колеру ствараюць туманную, глыбокую атмасферную перспектыву. Кампазіцыя структуравана геаметрычнымі формамі і лініямі, цэнтральнае месца займае вобраз чалавека, намаляванага спіной да гледача. Разглядаючы кампазіцыю, глядач пачынае сумнявацца, знаходзіцца ён у рэальнасці або ў беспрадметнасці, як быццам павольна праходзячы навучанне ў школе візуальнай філасофіі. Каларыт працы выклікае адчуванне псіхалагічнай дыстанцыі, нейтральнасці і свайго роду недаказанасці.

Шматразовае паўтарэнне партрэтнай выявы ў працы “Што ёсць што” набывае выгляд несемантычнага выказвання, якое ўзрывае вобраз, падвргае яго дэканструкцыі, даводзячы працэс назірання гледача да ўспрымання невытлумачальнага, які лагічна завяршаецца ў белай частцы карціны.

Сярод значных праектаў Валянціны Ляховіч неабходна згадаць: “Радня” (2013–2014), “Зацьменне” (2018–2019), “Настаўнік і вучні” (2018). Першы быў выкананы ў выглядзе серыі выстаў, да якіх мастачка прыцягвала, у тым ліку, і самадзейных мастакоў; другі з'явіўся цікавым вопытам пабудовы візуальнай прасторы з выкарыстаннем святла і твораў выяўленчага мастацтва; трэці адлюстроўваў пазіцыю В. Ляховіч па праблемах мастацкай адукацыі.

Значнасць мастацкай адукацыі. В. А. Ляховіч дваццаць пяць год выкладала на мастацкаграфічным факультэце Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П. М. Машэрава (Віцебскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута). Таксама была выкладчыкам у Віцебскай дзіцячай мастацкай школе № 1. Лёсы яе былых студэнтаў склаліся па-рознаму: сярод іх мастакі, засяроджаныя на творчых пошуках і выставачнай дзейнасці, мастакі-педагогі, якія выкладаюць у каледжах і школах мастацтваў, дызайнеры і мастакі прыкладнога мастацтва. Тут мы наўмысна не вылучаем персаналій, так як згодна з поглядам В. Ляховіч, на мэты і задачы мастацкай адукацыі, усе гэтыя асобы аднолькава каштоўныя і цікавыя. На думку В. Ляховіч, выкладчык, даючы асновы прафесійных навыкаў, перш за ўсё павінен з'яўляцца носьбітам і “перадатчыкам” культуры як візуальнай, так і агульначалавечай.

У 2018 годзе В. Ляховіч сумесна з шырокім колам сваіх былых студэнтаў, а таксама яшчэ некалькімі мастакамі, якія далучыліся да іх, арганізавала праект “Настаўнік і вучні”. Абмяркоўваючы з аўтарам дадзенага артыкула ідэю праекта ў 2017 годзе, мастачка згадвала яго рабочую назву “Майстэрня”; гэта назва адлюстроўвае канцэпцыю В. Ляховіч – не “парад дасягненняў” і аўтарытарная пазіцыя настаўніка, а раўнапраўе любой творчасці – яна здаецца больш удалай. Ролю куратара-каардынатора праекта ўзяў на сябе В. Сініца, многія ўдзельнікі зрабілі свой унёсак у ідэалагічны змест, у складанне экспазіцыі на двух пляцоўках. Імёны ўдзельнікаў ўтрымліваюцца ў афішы, якую лічым сваім абавязкам тут змясціць (да гэтага вялікаму спісу далучыўся таксама В. Васільеў). Як сведчыць удзельнік праекта І. Шыкула ў сацыяльных сетках: “Мы, віцэ-студэнты віцебскага Худграфа, сталі мастакамі, педагогамі, нават спецыялістамі ў дзейнасці, не звязанай з мастацтвам, бацькамі дзяцей... і многія адгукнуліся і пажадалі прыняць удзел у выставе «Учитель и Ученики», таму што Валянціна Антонаўна Ляховіч – гэта заўжды цікава, гэта сапраўднае мастацтва і гэта яшчэ адна магчымасць адчуць сябе вучням вялікага Майстра. І зразумела, што кuryраваць выставай яна даверыла свайму годнаму вучню Віктару Сініцу, які з самога працэса падрыхтоўкі да выставы: з перапіскі ў сацсетках, зрабіў віртуальны мастацкі твор. Цікава было назіраць, як Валянціна Антонаўна з дапамогай Віктара працуе над экспазіцыяй у групе «Ляховічы» яшчэ да практычнага пачатку. Узгадалася яе ўласная экспазіцыя ў Арт-прасторы на Талстога, 7, якая выводзіць фактуру жывапісу з плоскасці ў прастору, і глядач становіцца не проста назіральнікам, а нібыта акунаецца ўнутр, становіцца часткай цудоўнага жывапісу”.

Заклучэнне. Завяршаючы агляд асноўных тэндэнцый творчасці і мастацкага светапогляду Валянціны Ляховіч, неабходна канстатаваць іх неадназначнасць. З фармальнага пункту гледжання, выкарыстанне В. Ляховіч асамбляжу, калажу, эстэтыкі палімпсесту і камбінавання жывапісу і фатаграфіі адпавядае актуальнай сітуацыі ў мастацтве постмадэрнізму, у якім, згодна з Камій Дэбрабан, “...працэсы адбываюцца праз бясконцыя рэканфігурацыі камбінаванняў паміж жывапісам і фатаграфіяй” [4]. За мінулае ХХ стагоддзе фатаграфія змяніла спосабы бачання і мыслення, у стандартным успрыманні фота расцэньваецца як тое, што існуе, жывапіс – як выдуманка; мастацтва змяніла такія прыныцы успрымання. Асаблівасцю праяўлення постмадэрнісцкіх

тэндэнцый у працы Валянціны Ляховіч з камбінаванымі тэхнікамі з’яўляецца шматразовая інтэрпрэтацыя фатаграфій уласных работ, іх фрагментаў, змяшчэнне іх не толькі ў новы кантэкст, але і наданне ім абсалютна іншых формаў з дапамогай аўтарскіх тэхнік. Праз зліццё жывапісу і фатаграфіі мастак паслядоўна (хоць і выкарыстоўвае прыёмы ў чымсьці блізкія дэканструкцыі) узнаўляе, адраджае аўру міфа, адлюстроўваючы свой філасофскі светапогляд, у якім, разам з цвярозым усведамленнем другаснасці і цытатачнасці мастацкай сітуацыі прысутнічае жаданне зноў і зноў знаходзіць і сцвярджаць сваё ўласнае; разам з адлюстраваннем стану сённяшняга грамадства і прызнаннем яго праблем прысутнічае невычарпальная цікаўнасць і павага да чалавечай асобы. Гэта дазваляе разглядаць творчасць Валянціны Ляховіч як метамадэрнісцкую “новую шчырасць”. Згодна з ідэалагам метамадэрнізму мастаком Люкам Цёрнерам: “Паколькі постмадэрнізм характарызаваўся такімі рысамі, як дэканструкцыя, іронія, стылізацыя, рэлятывізм, нігілізм і адказ ад вялікіх наратываў (больш ці менш з гэтай стварэння карыкатуры), дыскурсы метамадэрнізму звязаны з адраджэннем шчырасці, надзеі, рамантызму і з магчымасцю прызнання вялікіх наратываў і ўніверсальных ісцін да таго часу, пакуль мы не пазбавімся ўсяго таго, што было засвоена намі ў сітуацыі постмадэрнізму. Такім чынам, замест азнаменавання вяртання да найўных ідэалагічных пазіцый мадэрнізму, метамадэрнізм абвясчае, што наш час знаходзіцца ў стане ваганняў паміж аспектамі культур мадэрнізму і постмадэрнізму” [5].

Шчырасць творчай пазіцыі Валянціны Ляховіч свядомая, без ілюзій, далёкая ад іерархіі каштоўнасцей і непакіснай веры ў прагрэс мадэрнізму, але і пераадолеўшая скептыцызм постмадэрнізму.

ЛІТАРАТУРА

1. О современном искусстве и тех, кто его делает. Ляхович Валентина [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://artkurator.com/arts/Liahovich.html>. – Дата доступа: 10.07.2019.
2. Цыбульскі, М. Л. Тэкст канцэпцыі да экспазіцыі Валянціны Ляховіч “Кола жыцця” / М. Л. Цыбульскі. – Віцебск: Віцебскі абласны мастацкі музей, 2015.
3. Вакар, Л. В. Акварельный палимпсест Валентины Ляхович / Л. В. Вакар // Бюллетень Музея Марка Шагала. – Вып. 14. – Витебск, 2006. – С. 9.
4. Debrabant, C. La peinture à l'épreuve du postmodernisme: Etats-Unis – Europe, 1962–1989: thèse de doctorat en Histoire de l'art [Electronnic resource] / C. Debrabant – Mode of access: <http://www.theses.fr/2013PA010649>. – Date of access: 08.08.2017.
5. Turner, Luke. Metamodernism. A Brief Introduction [Electronnic resource]. – Mode of access: <http://www.metamodernism.com/2015/01/12/metamodernism-a-brief-introduction>. – Date of access: 10.07.2019.

Паступіў у рэдакцыю 27.08.2019